

Csujja László

Körinterjú a konceptuális mozgóképről és a Balázs Béla Stúdió végnapjairól

Húsba zárt fények – Igor és Ivan Buharov

➔ 1. rész

Egy korábbi Balkon-számban a műcsarnoki BBS kiállításról írtam recenziót.¹ Úgy érzem, hogy abban a szövegben túl sokat szó esett arról, hogy miért szűnt meg a Stúdió. Ezt szeretném most ellenpontozni azzal, hogy olyan aktív alkotókkal beszélgetek, akik szerintem – ha még létezne – ma is ott dolgoznának.

☉ **Csujja László:** A 2009–2010 fordulóján megrendezett kiállítás megnyitóján ti is ott voltatok, majd utána tartottunk nálatok egy halotti tort. Úgy tudom, hogy egy BBS-es filmek sincs. Ettől függetlenül van valami közvetlen élményetek a BBS-ről?

☉ **Igor Buharov (Szilágyi Kornél):** Hát az igaziból mi már kimaradtunk. Amikor először mentünk el ezekre a találkozásokra, még a Toldi moziban volt a Stúdió, ez olyan 1997–98 körül lehetett. Aztán átkerült az irodájuk az Újpesti rakpartra, de ekkor már – az én érzéseim szerint – nem volt tagságot bevonzó ereje a Stúdiónak.

Több filmet is készítettünk addigra, amikor pályáztunk *A feledékenység dalával* ('98 környékén). Tetszett nekik, nyertünk is tőlük támogatást, de ugyanakkor az MMKA-nál is sikeresen pályáztunk ugyanezzel a könyvvel, és bonyolultnak, macerásnak tűnt a BBS-sel legyártatni egy másik cégre kötött szerződési-támogatási rendszerben. Ebből lett aztán később *A másik ember*

¹ Nézd, ott az anyukám! BBS 50. Más hangok, más szobák – rekonstrukciós kísérlet(ek). A Balázs Béla Stúdió ötven éve, Műcsarnok, Budapest, 2009. december 15 – 2010. február 21. Balkon, 2010/3., 13–16.

IGOR ÉS IVAN BUHAROV
A hat világ, 2010

iránti féltés diadala (1999). Szóval ez 1998 környékén lehetett, és ha bementél, érződött, hogy valahogy már nem az igazi.

Aztán négy-öt éve gondoltunk rá, hogy föl kéne valahogy éleszteni a Stúdió működését. Közel éreztük magunkhoz a szemléletmódját és úgy láttuk, hogy van egy olyan típusú alkotói réteg, amelynek a BBS tudna lehetőséget adni. Akkor még léteztek ugyan olyan kisfilmes, független filmeket is felvállaló helyek, mint a MAFSZ,² az Inforg,³ vagy a Duna Műhely⁴ (mi is az ő segítségével készítettünk több kisfilmet és játékfilmet is),⁵ de ezek elkülönültek és egymástól elszigeteltek voltak, nem volt bennük külön, meghatározott kísérleti irányvonal sem, amellé persze, hogy nagyon sok fiatal filmesnek adtak lehetőséget akár kísérletezésre is. A BBS-nek viszont volt saját arca, karaktere. Azt szerettük volna, hogy legyen újra kiírva választás, induljon be újra az egész.

☉ *Hogyan képzeltek ezt pontosan?*

☉ **Ivan Buharov (Hevesi Nándor):** Demokratikus úton, a BBS szellemi hagyományát folytatva. Sokat cikkeztek akkor róla, hogy hogyan is kellene ezt csinálni. A mostani filmes élet szereplői közül is lehet sejteni, hogy ki forgatná ott az első filmjét. Ha abban a rendszerben működött, akkor most is tudna. A filmgyártás, a kultúra most is állami pénzből megy. A Stúdió megkapná az egy játékfilmnyi pénzt, és akkor ott nyomathatná mindenki a rock and rollt, ami csak belefér.

☉ **Igor B:** Ezen a beszélgetésen ott volt Kodolányi Sebestyén, Erhardt Miklós, Antal István, Cs. Nagy Sándor, Nándi (Hevesi Nándor) meg én. Szerintem az akkori vezetőség azt hitte, hogy ezek a gyerekek rá akarnak harapni valamire...

☉ **Ivan B:** ...de akkor már lehet, hogy le volt szervezve, hogy menjen be a BBS a Műcsarnokba.⁶

☉ **Igor B:** Ha húsz évvel korábban születünk, akkor nyilván ott vagyunk benne. Nem azért, hogy a miénk legyen, hanem azért, mert az egy közeg volt. Mindenki azt mondja, hogy hiányzik a párbeszéd, közben meg tolja a saját szekerét, nincs együttgondolkodás, mindenki harácsol, vagy jönnek a producerek, hogy dolgozz velük. A BBS-be bárki bemehetett, nem kellett hozzá filmesnek lennie, más művészeti ágakból is be lehet venni embereket.

☉ *Van egyáltalán értelme ma erről gondolkodni?*

☉ **Igor B:** Van, de karizmatikus figurák kellenek, akik feladatnak fogják föl a vezetést. Egy akkurátus vezetőségre van szükség, nem egy

² <http://mafsz.hu/index.html>

³ <http://www.inforgstudio.hu>

⁴ Idén a Duna Műhely is megszűnt – Cs.L. (tevékenységéhez ld.: <http://magyar.film.hu/hmdb/cegek/322/duna-muhely.html>)

⁵ *Mesék kegyetlen embereknek*, 1999; *Hotel Tubu*, 2002; *Kormányeltörésben*, 2010

⁶ <http://www.bbsarchiv.hu/>

emberre, aki viszi az ügyeket. A közgondolkodás megváltozott, a korosztályunkból többen befürtöttek. Nyilván nem azoktól várjuk ezt el, akik Cannes-ban mutatják be a filmjeiket.

✪ **Ivan B:** Olyan volt a BBS, mint egy brand: ha ott készült valami, akkor az biztosíték volt arra, hogy izgalmas lesz, olyan, amit máshol nem látsz, egy új, kísérletező, mélyebb dolgokkal is foglalkozó munka.

✪ **Igor B:** Abból meg most nagy hiány van.

✪ **Ivan B:** A BBS egy fontos bástya volt, aminek a közösségi része volt a lényeg. Nyilván nem lehet erőltetni, hogy most is legyen. Hogy jöjünk össze és beszéljünk... Nem tudom, de azért optimista vagyok. Ezért találtuk ki, hogy Balázs Béláné, hogy ilyen néven kellene újra alapítani. Na jó, ez csak poén, de mégis.

✪ *Nem Pesten nőttetek föl, az egyetem előtt látottatok BBS filmeket?*

✪ **Ivan B:** Persze, a gyerekkoromban mentek a moziban Hajdúnánáson, Debrecenben pedig a gimiben Erdély Miklóst meg Bódy Gábort játszottak. Lehet, hogy csak egy este vetítették őket, de vidéki mozikba is eljutottak a filmjeik. Ez például most miért nincs? Nem akarok panaszkodni, de ha most megnézzük a rövidfilm-termost, a többsége nem életszerű. Azok a filmek valahogy az emberekről szóltak, a mostaniak meg zárt, filmes művészárságoknak készülnek: EU-pályázatokra hangoltak, de például nincs valódi szociális érzékenység bennük. Sok a kozmetikázott gondolat, s ha csak az újjító dolgok hiányát nézzük, már akkor is nagy szükség lenne egy ilyen összefogásra.

✪ *Eljutottatok a Manifestára? Ez hogy történt?*

✪ **Ivan B:** Hallottam már korábban is a Manifestáról, örülök, hogy szerepelhettünk benne. A szervezők meghívtak minket, mint Buharovok, hogy csináljunk valamit az adott – *ideális polisz*, illetve *párbeszéd Észak-Afrikával* – témára. Akkor már forgattuk a *Kormányeltörésben* filmünket fekete-fehér Super8-asra, ami passzolt a felvetett témához.⁸

✪ **Igor B:** A Tranzit.org szervezet, amely egy 5 kurátorból álló csoport volt és a *Manifesta 8*-ra meghívott művészek egyharmadát organizálta, hívott el minket egy magyar kurátoron, Hegyi Dórán keresztül. Volt tehát egy kb. 50 percnyi nyersanyagunk, amelyben Domonkos István *Kormányeltörésben* című versét adaptáltuk. 1971-ben írta, politikai tartalmú, az emigrációról szól, kemény kérdéseket vet föl annak kapcsán, hogy mi a „hordozható haza”, és hogy azt hol talál-

IGOR ÉS IVAN BUHAROV
Kormányeltörésben, Manifesta 8, 2010

juk, illetve nem találjuk meg. Ez a vers a közép-kelet-európai és balkáni létnek, a diktatúrának, idegenségnek kiszolgáltatott, ezerféleképpen megalázható ember balladája.

✪ **Ivan B:** A versben így írja: „Én lenni”. Nincsenek ragozások. Szerintem a privát és a kollektív egymáshoz való viszonyáról szól, arról hogy leválasztom-e magam a világról vagy nem.

✪ *Az általatok használt filmnyelv mennyire passzolt a Manifestán bemutatott munkákhoz?*

✪ **Igor B:** Szerintem nem nagyon, viszont nagyon is odaillt. A hívószó ugyanis az „ideális polisz” volt. A visszajelzések pedig nagyon pozitívak voltak. Ennek köszönhetően később több külföldi felkérés kiállításra.

✪ *Kornél (Igor Buharov) diplomamunkáját – A hat világ (2010) – is közösen készítették?*⁹

✪ **Ivan B:** Csak segítettem, az egész munka az ő ötlete volt.

✪ **Igor B:** Az egó fejlődési folyamatának állomásairól szolt: a buddhista mitológia hat világa jelent meg benne. Az első a pokol, ahonnan a lélek ki akar törni, és amikor már nem akar, akkor szabadul, utána következik az éhes szellemek világa, ahol nem tud betelni, folyamatosan fogyaszt és habzsol, de sose lakik jól, ettől megszabadulva ismét feljebb jut az állatok világába, ahol folyamatos a félelem és ugyanakkor a vadászat az élelem után, majd az emberek világa jön, itt a magántulajdon a legfontosabb, azután az irigy félistenek világa, ahol mindenki átgázol a másikon, végül pedig a hatodik, az istenek világa, ahol kiteljesedik az ember egója, majd ismét elbizonytalanodik és elkezd visszaesni: folytatódik a körforgás. Mindezt hat, körberakott Super8-as vetítő jelképezte, ha belépett a vetítők terébe a néző, akkor egy mozgásérzékelő bekapcsolt egy loopot, és elindult a hozzá legközelebb eső vásznon a kép. Mindez arról is szolt, hogy interaktívan tudsz összerakni hat jelenetet úgy, ahogy neked érdekes, miközben mindennek – legalábbis szerintem – egy esztétikailag is szép filmes, vetített-képes installáció a közege, a „megjelenési formája”.

✪ **Ivan B:** Azért nagyon sokat lehetne beszélni arról még, hogy mi is ez a hat világ. Mert ez tulajdonképpen a samsara, a létkerék, középen a három – azokat a tulajdonságokat, szenvedélyeket jelképező – állattal, ami behajtja a samsarába a lényeket, szóval ezzel egészíteném ki a vázlatos leírást. A hat világ tudatállapotokat jelent, amelyek akár nagyon gyorsan is megélhetőek, ráadásul mindegyik világ

7 *Manifesta 8 – The European Biennial of Contemporary Art / Region of Murcia in dialogue with Northern Africa*. Murcia, Cartagena, 2010. okt. 9 – 2011. jan. 9. (www.manifesta8.com)

8 Azóta a filmet már bemutatták a 42. Magyar Filmszemlén (Budapest, 2011. május 5 – 8.), illetve két kiállításon is látható volt: *Magáért beszél – FKSE éves kiállítás*. Magyar Nemzeti Galéria, Budapest, 2011. július 15 – szeptember 4.; *Álombarikád*. Trafó Galéria, Budapest, 2011. szeptember 9 – október 22.

9 *DIPLOMA 2010 – végzősök kiállítása / Intermédia*. Barcsay terem (MKE), Budapest, 2010. június 15 – 17.

tartalmazza a többit is. Nekem azért tetszett ez az installáció, mert úgy gondolom, hogy mi emberek, húsba zárt fények vagyunk. A lélek is olyan, mint a gyertyaláng: amit este meggyújtasz, az reggelre már nem ugyanaz. Ebben az installációban sem tudod kétszer pontosan ugyanazt a filmet előállítani.

✘ **Igor B:** Nem akartam túlmagyarázni. Szeretem az olyan műveket, amelyek a látogató asszociatív érzékére hagyatkoznak. A mi filmjeink is ilyenek: szabadon engedjük a nézőt, és az lesz érdekes, hogy kiben mit nyitnak meg. Ha valami agyon van magyarázva, akkor már nem vagy olyan szabad.

✘ **Kornél, te a Fiatal Művészek Stúdiójának vezetősi tagja is voltál, és állítólag a felvételin mindenkire azt mondd, hogy vegyék föl.**

✘ **Igor B:** Nem tudom, hogy ki vagyok én, hogy megmondjam, hogy ki az, aki művész, és ki az, aki nem.

✘ **Ivan B:** A feLugossyékát sem vették föl annak idején, aztán meg utólag megkérték őket, hogy legyenek tiszteletbeli tagok.

✘ **Igor B:** Nem szeretem ezt az egész osztályozósdit, ha valami van valakiben, miért ne teljesezhessen ki. Biztos vannak, akik meg tudják mondani, hogy ki a művész. Mindig a produktumot kell megnézni, azt meg akkor tudod csak, ha már van. Ha valaki csak szédeleg a mezőn, abból nem lesz semmi. Azért vállaltam el, hogy segítek mindenkinek, aki szeretné és akinek tudok. Egyesek szerint ettől felhígul a tagság, meg ilyesmi, de szerintem semmi se hígul, aki csinálja, az csinálja.

✘ **Ivan B:** Ha valaki akar valamit, akkor kapja meg a lehetőséget. Én például Kornélt szeretném kiállítani már évek óta, de nem akarja.

✘ *Ha már a társművészeteknél tartunk, én már tők rég voltam Pop Ivan-on,¹⁰ de nem is nagyon látok hirdetéseket, hogy hol lennének a koncertek.*

✘ **Ivan B:** Volt egy külföldi turnénk, Észak-Vesztfália, Brüsszel, Amszterdam, de itthon semmi. Nem hívnak, tudod, hogy minden fesztivál szinte egy kézben van, ott most még keményebb a diktatúra, mint a szocializmusban. A múlt nyáron például minden bulit lemondtak. Egy fesztiválra a kommerszebb dolgok kellene, mi meg nem vagyunk kompromisszumképesek. Németországban egy színházat megtöltöttünk, jazzfesztiválon is játszottunk, itt meg a Gödörben lenyomsz egy bulit, aztán annyi. Albumot is szeretnénk, de nem biznisz. A *Lassú tükörben* (2007) két Pop Ivan szám van, de amúgy is csinálgatom a zenéket a filmekhez. Az biztos, hogy a Pop Iván zene is mozi, lehunyod a szemed, hallgatod és megy a film.

10 A Pop Ivan formáció 1997 nyarán alakult a 40Labor multimédiás alkotó csoport és az Adam30 zenekar fragmentumaiból. (ld. még: <http://www.jbsz.hu/muzsikusporthet/megfriss-/83-alomkergetk-pop-ivan.html>)

